

Van remény a török rémuralommal szemben!

Az 1552-ben indult török bosszúhadjáratban a várvédők sikeresen megóvták Eger várát a török haramiáktól. Ennek a sikernek az örömeire bemutatjuk az egeri vár és az ostrom teljes történetét, és a benne élő végvári katonák életmódját. Kedves hölgyek, meglepő módon még arra is kitérünk, hogy az egeri nők milyen komoly szerepet játszottak a csatában.

Az 1526-ban elszenvedett mohácsi vész óta, amely dicső Lajos királyunk és az ország szinte összes nemesének életébe került, nem láttunk ki a török pusztítás okozta nyomorból és szenvedésből. Sorra estek el a váraink, mint Temesvár, Szolnok, vagy a koronázó városunk Székesfehérvár és az ország vallási központja Esztergom. Ebből a kilátástalan helyzetből hirtelen, mint egy fénysugár az égen, betlehemi csillagként jelent meg a magyarság egén 1552-ben Eger várának megmenekülése, a dicső egeri vár védőinek hős helytállása. Ez az esemény nem csak az egeri várvédők számára jelentett győzelmet, hanem az egész ország számára visszaadta a reményt arra, hogy a török hitetlen hordák legyőzhetőek.

A török seregek az elmúlt évtizedben meginduló rohamának okai ismereteseek mindenki előtt, aki kicsit is a szóbeszédre nyitott füllel járt. Tudniillik György barát cselszövése, amelyben Ferdinándnak átadta Erdély területét, szabadította az országra a dühös török fürgeteget, amely el akarta söpörni 1552-ben a magyar kézen maradt várakat is. A barát ezután megkapta a megérdemelt büntetését istenétől, hiszen tisztázatlan körülmények között életét vesztette, de ez nem menti őt fel a tetteinek súlya alól, megannyi vár eleste szárad a lelkén.

Az egeri vár eredetileg az 1200-as években épült, püspöki lovagvárként szolgált, de az már akkor is biztos volt, hogy az ágyútűz ellen védhetetlen. Perényi Péter tulajdonába került a mohácsi tragédia utáni polgárháborús időszakban, majd 1548-ban Oláh Miklós érseknek adja vissza a várat, aki Tinódi Lantos Sebestyén által versbe foglalt Dobó Istvánt nevezte ki a vár kapitányává.

*„Az ruszkai vitéz Dobó Istvánt
Egré bocsátá, főtisztartóját.
Zay Ferencöt más porkolábját,
Ezökre bízá jó végháza kulcsát.”¹*

¹ TINÓDI LANTOS Sebestyén: *Egeri históriának summája*.
https://www.irodalmiradio.hu/femis/muveszetek/4muveszek/t_menu/tinodi/tlsdalok.htm (2021.11.25.)

Dobó folytatta a század elején megindult korszerűsítési folyamatát a várnak, amellyel korábban egy olasz mestert bíztak meg Alessandro de Vedanit.

Eger várának egyik leghitelesebb 16. századi ábrázolása Georg Hufnagel holland rézmetsző színezett metszetéről

Az egeri várostrom 1552. szeptember 9-én indult meg, az egeri várat mindösszesen 1800 fő védte, a 45 000 főnyi oszmán támadóval szemben. A fegyverek tekintetében a várat 24 ágyú védte, és nagyjából 400 kisebb löfegyver állt még a várvédők rendelkezésére. A várbeliek közül sokan, több mint 800-an csak önkéntesek voltak, nem voltak képzett katonák. Egyszerű emberek, családtagok, nők és gyerekek menekültek a vár környékéről a védelmező falak mögé. Nem lehet amellet a tény mellett szó nélkül elmenni, hogy a várat nem csak férfiak, de nők is az életük árán védték. Forró vízzel és szurokkal öntötték le a várba betörni készülő török janicsárokat. Amikor pedig a tüzelés abbamaradt, a támadás csendesülni látszott a várvédők sárral és fával tömték be az ágyúgolyóval ütött lyukakat. Senki sem kerülte a munkát, mindenki segített valamiben, hogy megtartsák a várat és, ezáltal utolsó bástyaként védjék az utat Erdély felé. Nők és férfiak készültek újabb és újabb támadások visszaverésére.

Vízkelety Béla: Eger ostroma 1552-ben

Miután egy előre nem látható szerencsétlenség miatt a vár lőporraktár felrobbant a váron belül, a szultán a következő napon rögtön harcba parancsolta katonáit. A nagy fejetlenség ellenére a katonák és ott ragadt családtagjaik kitartóan harcoltak. Ha nők látták szeretteiket elhullani addig nem nyugodtak, míg bosszút nem állhattak és legalább pár ellenséget nem küldhettek a másvilágra. Állítások szerint, amikor a törökök meglátták a bosszúra szomjazó sebzett szívű, fegyveres asszonyokat inukba szállt a bátorság és mindenféleképpen próbálták őket elkerülni. Ennek oka az lehet, hogy az iszlám hit szerint ha egy nő keze által hal meg valaki, az nem juthat el a megváltásig.

Nem csak Egerben, hanem az egész országban kialakulóban van egy új társadalmi rend, a vitézlő rend, amely névvel a végvárainkban szolgáló hősi katonákat illetjük. A társadalmunkban korábban csak a nemesi réteg kiváltsága volt a katonáskodás, most azonban a jobbágyoknak is lehetőségük volt ezt megtenni, ha elszegődtek egy végvárba katonai szolgálatot teljesíteni. 1547. évi pozsonyi országgyűlés szorgalmazta, hogy a földekről elűzöttek, akik nem tudják a földeket művelni, a végvárakba kerüljenek és itt a várak védelmét lássák el. A várak tiszt karában nem jobbágyok foglaltak természetesen helyet, hanem kis és közép birtokos nemesi származású dicső férfiak. A főkapitányi tisztséget általában egy főnemesi család sarja töltötte be. A jobbágyi sorból származók inkább a gyalogság körébe tartoztak, míg a kis és köznemesek már a lovasság sorait gyarapították. A tüzérség tagjai általában német származásúak voltak. A végvárakban nem csak a katonák, hanem a családjaik is jelen voltak.

Békés időkben a vár környéki földeket megművelték, abból nyerve maguknak élelmiszert, de a kereskedelemben is bekapcsolódtak, így egyszerre paraszti és városi életmód is jelent volt a várakban.

Az egri vár 1552-es sikeres megvédése országos jelentőségre tett szert, hiszen visszaadta a magyarságnak a reményt, hogy a török seregek az iszonyatos túlerő ellenére is visszaverhetők. Emellett elvágta a törökök előtt a lehetőséget, hogy megnyissák a hadi útvonalait észak felé. A tudósításban végig követhettük a kis létszámú egri várvédők hősi tettét, az egyszerű emberek, nők lehenyítő kitartását, és vitéz kitartásuk még ma is érezteti hatását. Tisztelegjünk együtt előttük!

Felhasznált szöveges források:

- *Eger ostroma 1552.* Hadtörténeti Intézet és Múzeum. <https://m.militaria.hu/digitalis-hadtortenelem-hadtorteneti-oktatasi-csomagok-iskolak-szamara/hodoltsag-kora/hodoltsag-kora-hadiesemenyek/eger-ostroma-1552> (2021.12.03.)
- PÁLFFY Géza: *A tizenhatodik század története.* Pannonica kiadó, Budapest, 2000.
- PETERCSÁK Tivadar: *Az egri vár kultusza.* https://mek.oszk.hu/01400/01474/html/erdekes.htm?fbclid=IwAR11xiYQcjiIdUpM_p3IuT3tQeT032p52OHYfuvK5NgZvRqjxJJxPqvr20s#2 (2021.12.01.)
- SZENTPÉTERI József: *Magyar Kódex. III. kötet.* Kossuth Kiadó, Budapest, 1999.
- TINÓDI LANTOS Sebestyén: *Egri históriának summája.* https://www.irodalmiradio.hu/femis/muveszetek/4muveszek/t_menu/tinodi/tlsdalok.htm (2021.11.25.)

Képek forrásai:

- Eger várának egyik leghitelesebb 16. századi ábrázolása Georg Hufnagel holland rézmetsző színezett metszetéről. <https://tortenelemportal.hu/2012/07/a-hires-egri-metszet-nagy-meglepetest-okozott-a-torteneszeknek/> (2021.11.25.)
- Vízkelety Béla: *Eger ostroma 1552.* https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/49/V%C3%ADzkelety_B%C3%A9la_Eger_v%C3%A1r_ostroma_1552-ben.jpg/250px-V%C3%ADzkelety_B%C3%A9la_Eger_v%C3%A1r_ostroma_1552-ben.jpg (2021.11.25.)